

Botkyrka kommun

Beslut för grundsärskola

---

efter tillsyn i Kvarnhagsskolan särskola
belägen i Botkyrka kommun

Tillsyn i Kvarnhagsskolan särskola

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Botkyrka kommun under hösten 2016. Kvarnhagsskolan särskola besöktes av Skolinspektionen den 20 september 2016.

Måluppfyllelse och resultat

Kunskapsresultat för skolformen särskola saknas i Skolverkets nationella statistik (SIRIS).

Av skolans utdrag från betygss databasen framkommer att samtliga elever i årskurs 1-5 läsåret 2015/16 når godkänt mot grundsärskolans mål eller mot träningskolans ämnesområden.

Vidare framkommer av samma utdrag att nästintill samtliga elever, då betyg har sats och ingår i elevens utbildning, når minst betyget E.

Enligt skolans egen redovisning känner sig alla elever trygga.

Skolinspektionens ingripanden

Område	Typ av ingripande	Senaste datum för redovisning
1. Undervisning och lärande	Ingen brist konstaterad	
2. Extra anpassningar och särskilt stöd	Ingen brist konstaterad	
3. Bedömning och betygssättning	Ingen brist konstaterad	
4. Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling	Ingen brist konstaterad	
5. Förutsättningar för lärande och trygghet	Föreläggande	2017-03-01
6. Styrning och utveckling av verksamheten	Föreläggande	2017-03-01

I kolumnen "Typ av ingripande" anges den allvarligaste formen av ingripande Skolinspektionen har meddelat inom det arbetsområde som granskats.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans systematiska kvalitetsarbete. Även om lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling på individnivå så saknas det uppföljning av resultaten på skolenhetsnivå. Konsekvensen blir att rektorn inte kan sätta in adekvata åtgärder för att utveckla grundsärskolans verksamhet på skolenhetsnivå.

Vidare saknar skolan flera viktiga förutsättningar för elevernas lärande. Elevhälsan används inte främst förebyggande och hälsofrämjande samt saknar psykologisk och specialpedagogisk kompetens i detta arbete. Dessutom saknar eleverna tillgång till skolbibliotek och alla elever får inte studie- och yrkesvägledning.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Botkyrka kommun att senast den 1 mars 2017 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Förutsättningar för lärande och trygghet

Skolan ska se till att viktiga förutsättningar för elevernas lärande och trygghet är uppfyllda på skolan. Rektorn ska i ett tidigt skede uppmärksamma elever som av ogiltiga skäl inte deltar i skolarbetet, så att eleven så snart som möjligt deltar. Skolan ska bedriva ett aktivet värdegrundsarbete, som innebär att exempelvis grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling.

Vidare ska lärarna ha kompetens och samverka med varandra, för att genom till exempel erfarenhetsutbyte utveckla skolans undervisning. Centrala stödfunktioner som skolbibliotek, elevhälsa och studie- och yrkesvägledning används aktivet i utbildningen, för att stödja och främja elevernas utveckling mot de nationella målen. Skolan ska således inte bara ha tillgång till dessa funktioner, utan de ska kontinuerligt användas i undervisning och övrig skolverksamhet.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Botkyrka kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevhälsan används främst förebyggande och hälsofrämjande, för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen)

- Den studie- och yrkesorienterande verksamheten tillgodoser elevernas behov av vägledning inför elevernas val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet. (2 kap. 29 § skollagen; Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Skolbiblioteket används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling. (2 kap. 36 § skollagen; Lgrs 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen.

- Säkerställ att elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och att även psykolog och personal med specialpedagogisk kompetens är delaktiga i detta arbete.
- Ge samtliga elever studie- och yrkesvägledning utifrån elevernas behov.
- Ge eleverna tillgång till ett skolbibliotek som används för att stödja eleverna i deras lärande och kunskapsutveckling.

Motivering till bedömning av brist

Elevhälsan arbetar inte främst förebyggande och hälsofrämjande

Skolinspektionens utredning visar att elevhälsan vid Kvarnhagsskolans särskola inte främst arbetar förebyggande och hälsofrämjande. Vidare omfattar inte elevhälsan samtliga kompetenser. Visserligen finns det specialpedagogisk kompetens i skolans organisation, men personen deltar inte i elevhälsans arbete. Inte heller finns det tillgång till psykolog, mer än vid behov av utredningar.

Enligt skollagen ska det för eleverna i grundsärskolan finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Kvarnhagsskolans särskolas rektor, elevhälsa och lärare berättar samstämmigt att elevhälsosteamet vid skolan består av studie- och yrkesvägledare, rektor och biträdande rektor, skolsköterska samt kurator. Speciallärare finns i särskolans arbetslag, men deltar inte i elevhälsans arbete. Psykolog kan hyras in vid behov

när det ska göras utredningar och är inte heller delaktig i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Enligt rektor och elevhälsa vid Kvarnhagsskolans särskola arbetar elevhälsan mest åtgärdande, och inte främst förebyggande och hälsofrämjande. Som exempel på de hälsofrämjande insatser som görs nämner representanter för elevhälsan hälsosamtalen med eleverna som skolsköterskan genomför. Utifrån hälsosamtalen arbetar skolan ibland vidare på individ- eller gruppnivå, enligt elevhälsan. Rektor uppger att han har gett elevhälsan uppdraget att "värna och se till" samt att elevhälsans uppdrag är att följa upp att bland annat anpassningar och åtgärder följs. Därmed lever skolan inte upp till skollagens krav på att elevhälsan främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande.

Alla elever ges inte tillgång till studie- och yrkesvägledning

Skolinspektionen bedömer att inte alla elever, även de yngre, ges studie- och yrkesvägledning. Visserligen beskriver lärare och rektor aktiviteter som genomförs med de yngre eleverna, men aktiviteterna inom studie- och yrkesvägledning bygger inte på elevernas behov utan på andra faktorer. Skolinspektionen menar att studiebesök då elever har möjlighet att prova på gamla och aktuella yrken kan utgöra en viktig del av elevernas undervisning, men att det inte per automatik lever upp till skollagens krav på studie- och yrkesvägledning. Även om inte lärarna känner ett behov av studie- och yrkesvägledarens, SYV:ens kompetens är det viktigt att SYV:ens kompetens tas tillvara, även för de yngre, elevernas behov i bred bemärkelse så att studie- och yrkesvägledningen anpassas utifrån till exempel grundsärskolans särskilda förutsättningar.

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. I Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning (SKOLFS 2013:180) anges att rektor behöver se till att det finns en strategi för hur eleverna ska ges information om studier och yrken som är anpassad efter deras behov. Elevernas behov av studie- och yrkesvägledning kan handla om att eleven, utifrån sina förutsättningar, blir medveten om sig själv och olika valalternativ såsom olika utbildningar och yrken. Studie- och yrkesvägledningen inom grundsärskolan har särskilda förutsättningar, och behöver anpassas utifrån dessa.

Studie- och yrkesvägledaren, SYV, uppger i intervju att hen framför allt arbetar mot de äldre eleverna på skolan. Lärarna berättar att de genomför olika

aktiviteter med de yngre eleverna, till exempel museibesök, men att de inte samverkar med SYV mer än att hen deltar vid Hantverksdagarna på Skansen, som skolan brukar besöka. Enligt lärarna har de inte känt ett behov av SYV:ens kompetens. Rektor bekräftar skriftligen till Skolinspektionen att SYV inte är involverad i studie- och yrkesvägledningen på särskolan men att eleverna brukar ta del av olika studie- och museibesök.

Eleverna saknar tillgång till skolbibliotek som används för att stödja elevernas lärande och kunskapsutveckling

Skolinspektionen konstaterar att eleverna på Kvarnhagsskolans grundsärskola inte har tillgång till ett skolbibliotek som används för att stödja deras lärande och kunskapsutveckling. Enligt skollagen ska elever i grundsärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Elever, lärare och rektor uppger i intervjuer att det saknas skolbibliotek på skolan. Lärarna uppger att det finns ett kommunbibliotek i närheten men att det inte används som en resurs i elevernas lärande och kunskapsutveckling. Rektor uppger att det har funnits ett skolbibliotek men att det har tagits bort. Vidare uppger rektor att det planeras ett mediatek, men någon tidsplan för detta kunde inte anges.

Motivering till föreläggande som ingripande

Eftersom Kvarnhagsskolans särskola inte uppfyller de krav som följer av föreskrifterna som gäller för verksamheten, föreläggs Botkyrka kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Styrning och utveckling av verksamheten

Rektor ska, genom ett aktivt ledarskap, styra och utveckla verksamheten vid skolan så att alla elever ges en likvärdig utbildning av god kvalitet i en trygg miljö. Därför ska rektor, tillsammans med elever och personal, ha ett långsiktigt arbete för att nå detta syfte. Arbetet sker genom att utifrån en analys av nuläget identifiera verksamhetens utvecklingsbehov och med grund i denna analys sedan vidta nödvändiga förbättringsåtgärder. Detta innebär exempelvis att personalen ges kompetensutveckling som motsvarar de behov som framkommit genom analys av verksamhetens förbättringsområden. Det innebär också att rektor fördelar verksamhetens resurser på ett sätt som svarar mot elevernas behov, så att alla elever ges förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Botkyrka kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Rektorn följer upp skolenhetens resultat samt trygghet och studiero. Uppföljningen genomförs i relation till de nationella målen och dokumenteras. (1 kap. 4 §, 4 kap. 4-6 §§ och 5 kap. 3 § skollagen; Lgrs 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar rektorn om nödvändiga utvecklingsåtgärder, och dokumenterar de beslutade åtgärderna. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgrs 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)
- Rektorn planerar för genomförandet av utvecklingsåtgärder och genomför dessa. Planeringen och åtgärderna dokumenteras. (4 kap. 4-7 §§ skollagen; Lgrs 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristen. Bristen kan dock avhjälpas även på annat sätt.

- Rektor följer upp grundsärskolans resultat i relation till de nationella målen.
- Rektor analyserar resultaten och utifrån en analys av det som framkommer i uppföljningen beslutar rektorn om nödvändiga utvecklingsåtgärder.
- Rektor planerar och genomför utvecklingsåtgärder för grundsärskolans verksamhet.
- Rektor dokumenterar uppföljningen, analysen och de beslutade åtgärderna.

Motivering till bedömning av brist

Skolinspektionen bedömer att Kvarnhagsskolan grundsärskola brister i sitt systematiska kvalitetsarbete för särskolans verksamhet. Även om lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling på individnivå så saknas det uppföljning och analys av resultaten på skolenhetsnivå. Konsekvensen blir att rektorn inte kan sätta in adekvata åtgärder för att utveckla grundsärskolans verksamhet på skolenhetsnivå.

Enligt skollagen är det rektorns ansvar att se till att det på skolenhetsnivå bedrivs ett systematiskt och kontinuerligt kvalitetsarbete som består i

planering, uppföljning och utveckling av utbildningen och att detta arbete dokumenteras. Enligt Skolverkets allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet (SKOLFS 2012:98) bör rektorn se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analys och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingsinsatser samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet inom enheten.

Rektor och lärare uppger i intervju att lärarna följer upp elevernas kunskapsutveckling på individnivå, utifrån om eleven uppnår kunskapskraven mot träningskola, grundsärskola eller grundskola, eftersom huvudmannen efterfrågar dessa uppgifter årligen. Vidare uppger rektorn att elevernas trygghet har följts upp i form av en trygghetsenkät, i vilken det framkom att samtliga elever kände sig trygga.

Skolans dokumenterade kvalitetsarbete ska, enligt rektor, inrymmas i Kvarnhagsskolans kvalitetsrapport, "Kvalitetsrapport grundskolan/grundsärskolan läsåret 2015/16", men i detta dokument framkommer inte grundsärskolans verksamhet. Rektor uppger att grundsärskolans och grundskolans kvalitetsarbete är det samma och att grundsärskolan är integrerad i grundskolans kvalitetsarbete. Vidare har skolan, enligt rektor, diskuterat hur uppföljning av grundsärskolans verksamhet skulle kunna ske, men att de ännu inte hittat något lämpligt verktyg för att göra detta.

Motivering till föreläggande som ingripande

Eftersom Kvarnhagsskolan sarskola inte uppfyller de krav som följer av föreskrifterna som gäller för verksamheten, föreläggs Botkyrka kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Övriga arbetsområden

Bedömning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att skolenheten uppfyller författningarnas krav avseende följande:

Undervisning och lärande

Skolan ska se till att den ordinarie undervisningen genomförs på ett sådant sätt att varje elev utifrån sina behov och förutsättningar ska utvecklas så långt som möjligt mot läroplanens mål, och stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. I detta ingår att läraren ger ett aktivt lärarstöd genom att exempelvis genomföra strukturerade lektioner, genomföra undervisningen utifrån tydliga mål och syften och ge eleverna tydliga beskrivningar och förklaringar.

Vidare anpassar läraren undervisningen efter elevernas olika förkunskaper och intressen, och ger eleverna såväl stöd som stimulans och utmaningar. I detta arbete kan samråd med elevhälsan underlätta. Genom bland annat en varierad, stimulerande och utmanande undervisning, och genom konstruktiv återkoppling, stärker läraren elevernas tillit till den egna förmågan och vilja att lära. Läraren utgår från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan, och låter eleverna vara delaktiga i planeringen av undervisningen.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolans lärmiljöer ska anpassas så att de elever som riskerar att inte nå läroplanens mål och kunskapskrav får stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd.

När skolans arbetssätt och arbetsformer inte är tillräckliga för att möta elevens behov ska en analys genomföras av hur skolan ytterligare kan anpassa lärmiljöerna eller undervisningens innehåll och genomförande. Det särskilda stödet ska ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Det kan också handla om att skolan behöver förbättra sitt arbete med att anpassa utbildningen, genom till exempel färdighetsträning, specialpedagogiska insatser, särskilda hjälpmedel eller utrustning, digital teknik med anpassade programvaror, eller mer långvariga insatser såsom studiehandledning på modersmål.

Skolans svårigheter att möta elevens behov kan framkomma inom ramen för undervisningen, genom uppgift från eleven och dess vårdnadshavare. Lärare och elevhälsa ska oftast samråda för att kunna avgöra lämpliga insatser. Huvudregeln är att särskilt stöd ska ges i elevens ordinarie grupp om inte detta visats vara olämpligt utifrån elevens behov. Insatserna ska utvärderas och korrigeras om de inte haft avsedd effekt.

Bedömning och betygssättning

Skolan ska se till att läraren gör en allsidig bedömning av elevernas kunskapsutveckling utifrån de nationella kunskapskraven. Vidare ger läraren eleven och dess vårdnadshavare information om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas, samt vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Eleven ska enbart bedömas utifrån de nationella kunskapskraven och inte utifrån andra kriterier som läraren och skolan själv upprättat.

I grundsärskolans ämnen sätts betyg som grundar sig på grundsärskolans kunskapskrav, om eleven eller elevens vårdnadshavare begär det. Om en elev har läst ett ämne enligt grundskolans kursplaner, tillämpas grundskolans kunskapskrav. Om en elev läser ämnesområden sätts inga betyg, och bedömningen ska dessutom göras med hänsyn till varje elevs individuella förutsättningar.

Efter avslutad utbildning får elever ett intyg om sin utbildning, som kan kompletteras med ett allmänt studieomdöme där elevens möjlighet att bedriva studier beskrivs. Lärarens bedömning ska bygga på olika underlag, som tillsammans ger en bred och allsidig bild av elevernas kunskaper.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolan ska, i det dagliga arbetet, arbeta för att elevernas skolmiljö ska präglas av trygghet och studiero och är fri från kränkande behandling. Skolan ska exempelvis se till att eleverna inte störs, hotas eller känner sig otrygga av andra elever. Denna miljö bör inte begränsas till enbart lektionssalar, utan även gälla övriga utrymmen på skolan som exempelvis skolgård, skolbibliotek, grupprum.

Vidare ska skolan genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever vid skolan. Om en enskild elev upplever sig kränkt ska omständigheterna utredas, och i förekommande fall åtgärdas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

På Skolinspektionens vägnar

Kristine Brosjö
Beslutsfattare

Marie Högstedt
Föredragande

Bilagor

Bilaga 1: Allmänt om tillsynen

Bilaga 2: Fakta om Kvarnhagsskolan särskola

Bilaga 1: Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen granskar regelbundet all skolverksamhet i hela landet, för att se att den följer de lagar, regler och läroplaner som finns för verksamheten. Målet är att bidra till alla barns och elevers lika rätt till god utbildning i en trygg miljö, där alla når minst godkänt i alla ämnen.

Skolinspektionen granskar alla huvudmän, vilket innebär alla kommuner, utbildningsföretag och andra organisationer som driver skolverksamhet. Tillsynen görs vart tredje år. All skolverksamhet som en viss huvudman ansvarar för ingår i tillsynen. Det handlar om förskola, förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, grund- och gymnasiesärskola, vuxenutbildning, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet.

Alla skolenheter ingår i tillsynen. Skolinspektionen prioriterar att besöka de skolor där en hög andel elever riskerar att inte få den utbildning de har rätt till. Det innebär att vi kan stanna längre på dessa skolenheter under själva tillsynsbesöket, men också att vi bättre kan följa upp att eventuella brister åtgärdas och ge råd och vägledning.

Skolinspektionen bedömer om, och i sådana fall på vilket sätt, den granskade verksamheten inte uppfyller de regler som gäller. Myndighetens granskning utgår bland annat från skollagen, förordningar och läroplaner. Bestämmelser som verksamheterna är skyldiga att följa.

När Skolinspektionen har tagit in tillräcklig information gör myndigheten en bedömning av om verksamheten lever upp till de lagar och regler som finns för verksamheten. Alla huvudmän får ett tillsynsbeslut för de verksamheter som huvudmannen ansvarar för. Dessutom får de skolenheter där Skolinspektionen fördjupat tillsynen och gjort tillsynsbesök ett eget beslut, som bara handlar om den skolenheten.

Skolinspektionen fattar också enskilda beslut avseende huvudmannens ansvarstagande över de skolformer som huvudmannen ansvarar för. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på de sakuppgifter som Skolinspektion grundar sina bedömningar på. I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.

Bilaga 2: Fakta om Kvarnhagsskolan särskola

Kvarnhagsskolan särskola är en kommunal grundsärskola med totalt 16 elever i årskurserna 1-9. Av dessa läser två elever helt eller delvis ämnesområden.